

De Extra 300 van Frank Versteegh komt als een nijdige Messerschmitt in het hartje van Boedapest op de Parlementsgebouwen aangestormd. Het gehuil van zijn 300 pk Lycoming, die met 2.700 toeren kortstondig alles uit de kast haalt, weerkaatst over de traag stromende Donau, in de richting de honderdduizenden toeschouwers op de beide oevers. Plotseling duikt Frank onder de beroemde Kettingbrug door en lijkt recht aan te scheuren op de hoge, witte pylons die op pontons in de rivier drijven. Wat is hier in vredesnaam gaande?

BULLFIGHT BOVEN BOEDAPEST

Spectaculair, sportief en spannend

Het puikje van de internationale aerobatics-scène is naar Boedapest gekomen voor een heel bijzonder evenement: The Red Bull Air Race 2004. De tweede in successie. Op de Donau zijn op drijvende pontons opblaasbare pylons van vijftien meter hoogte aangebracht. De piloten moeten volgens een voorgeschreven parcours tussen de pylons doorvliegen, om vervolgens onder de Kettingbrug door te duiken, die als finishline fungeert. De tijd wordt genoteerd en de snelste is de winnaar. Om te zorgen dat alle deelnemers de verplichte aerobatics goed vliegen, staan 'lijnrechters' op de oevers, die voor minder perfect gevlogen manoeuvres strafseconden kunnen uitdelen.

Snelheid blijft het criterium. Jawel, dit is

pure Formule-1, niet met kinderachtige autootjes, maar met vliegtuigen die in de duikvlucht de snelheden van zelfs de Schuhmacher-brothers tot een lachertje maken. De Vne van Franks Extra is een dikke 400 km/u, tenslotte. Over G-krachten hoeven we helemaal niet te praten. In de bochten trekken deze mannen kortstondig zo'n twaalf G. Meer dan F-1 dus en dat alles ook nog eens in drie dimensies!

Beetje nervositeit

In het busje naar het vliegveld verraden de piloten enige nervositeit. Het is windstil en de wateren van de Donau zullen als een spiegel zijn, vreest men. Zeer moeilijk (zelfs voor ervaren watervliegtuigpiloten) om dan hoogte

te schatten. De brug is hard, het water is hard, maar ik vraag Frank toch wat er gebeurt, mocht een van de toestellen een pylon raken.

"Geen probleem", antwoordt de zelfverzekerde Oosterbeker. "Die dingen staan onder enorme druk en zijn van een speciaal niet-vezelend materiaal gemaakt. Ze ontploffen min-of-meer als een speelgoedballon. Peter Besenyi is er in een proefopstelling faliekant met de prop doorheen gevlogen en er gebeurde hoegenaamd niets."

Maar die brug? "Dat is andere koek. Die is aanmerkelijk harder. Toch mega-moeilijk. Hoogte schatten terwijl je uit zo'n toch zeer snelle en gecompliceerde display-run komt. Het kleinste foutje en je kunt je zwemvest aantrekken."

Frank vanonder de Kettingbrug, volgend jaar de Maasbrug?*

De Airrace is het geesteskind van de directeur van Red Bull, Dietrich Mateschitz. Het raadselachtige energiedrankje ondersteunt allerlei prestatiesporten en men heeft daarbij een bijzondere voorkeur voor de luchtvaart. Naast een gesponsorde Sea Vixen, een Mitchell en een Pitts Special, behoren een vijftal Edge 540 aerobatic-toestellen tot de renstal. Regelmatig vlieger hiervan is de beroemde Hongaarse aerobatic-piloot Peter Besenyei (hier temidden van Klaus Schrodt en Frank Versteegh). In 2002 vloog hij inverted onder de Kettingbrug door en is sindsdien naast een van 's werelds meest succesvolle aerobatics-piloten, zeker de bekendste. Hij is tevens een zeer creatief piloot, die constant nieuwe manoeuvres ontwikkelt. Zijn 'inverted flat spin' is berucht. Niet ieders werk, maar wel dat van Besenyei: de man is in het dagelijks leven testpiloot voor de Hongaarse RLD.

Klaus Schrodt: begonnen als 'hangar rat' met het wassen van vliegtuigen. Naast meervoudig kampioen ook nog oceaanzeiler en liefhebber van Cubaanse sigaren.

Frank Versteegh: al dertig jaar in 'the aerobatic-business', vloog meer dan 1.200 displays en meer dan 150 typen. Frank ontwikkelde evenals Besenyei een eigen manoeuvre, 'Knife Edge Spin', waarbij zijn toestel om de topas roteert, die zich echter evenwijdig aan de horizon bevindt...

Red Bull Airrace 2004

Inside view

Op de Grote Dag wordt niemand op het Tököl-vliegveld toegelaten, ongeveer twintig kilometer buiten Boedapest, waarvandaan de toestellen starten. Maar Frank Versteegh weet me toch naar binnen te smokkelen, zodat ik foto's in de 'pits' van dit toch wel zeer Formule-1-achtige evenement kan maken. Jawel, Piloot en Vliegtuig staat weer met de neus vooraan. Een voor een jakkeren de toestellen richting Boedapest. De Sukhoi's, de Extra's en de Caps vliegen af-en-aan. Alles loopt gesmeerd, al zijn er natuurlijk wat laatste strubbelingen. Peperdure transponders zijn op alle toestellen aangebracht om nauwkeurige tijdmeting mogelijk te maken. Eentje is gemonteerd aan het

staartwiel en daar vallen de piloten over. De geveerde kabels van het richtingroer kunnen achter het elektronicakastje blijven haken, denken de piloten. Snel aangerukte mecaniciens lossen het probleem op en de race kan beginnen. Tegen drieën haast ik me terug naar Boedapest om Frank te kunnen zien vliegen...

De snelste wint

Wie gaat er winnen? "Ik zal je wat verklappen", vertelt Frank nog voor de race. "De snelste gaat winnen. De toestellen zijn aerobatic volledig uitwisselbaar, dus de snelheden die je op de rechte stukken kunt maken zijn bepalend. De N540HA is een goeie vijftig knopen sneller dan mijn Extra, dus ik heb

geen schijn van kans. Ik zet alle meters tegen het rood en smokkel nog een knoopje of tien boven op m'n Vne, maar dan leg ik het nog af. Ik voel me perfect, maar ik ben toch al negentien dagen van huis. Gisteren ben ik vanuit Lissabon komen vliegen en heb onderweg nog een showtje in Italië gegeven. En begrijp wél wat het betekent om met een nerveus toestel als de Extra, zonder autopiloot, elf uur op het handje te vliegen."

Volgend jaar Rotterdam?

Behalve een enthousiast team van organisator Red Bull zijn nog twee Nederlanders aanwezig in Boedapest: Marco Rietveld van het IVW, afdeling Luchtvaartvertoningen en Karel Mulder, projectcoördinator van de ge-

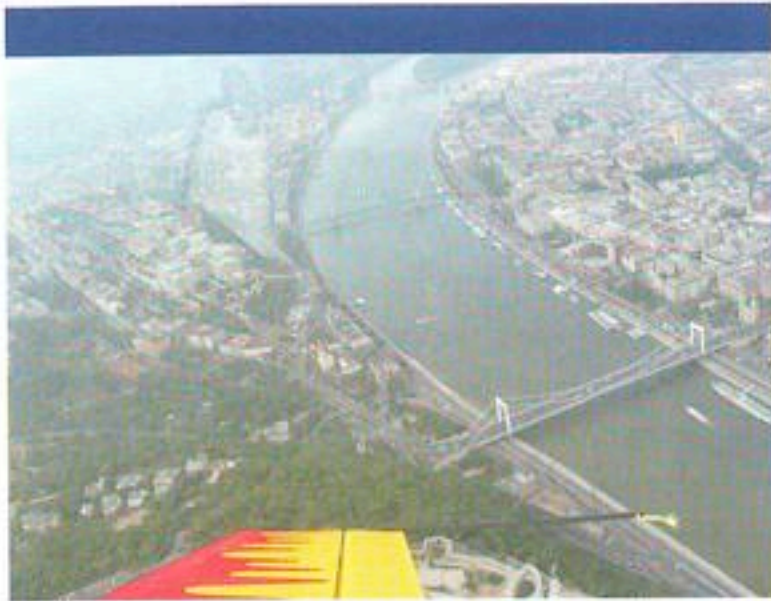

Foto: Frank Versteegh.

Parcours vanuit Franks Extra 300

Deelnemers dienen vanaf het holding point boven de 'witte' hangbrug snelheid aan te duiken en vervolgens 200 m voor de 'tweede' brug level te zijn. Onder de brug vindt dan de tijdmeting plaats, de wings blijven level tussen het eerste obstakel (veertien meter breed), dan in knife-edge (90 graden 'bank') door het tweede obstakel (tien meter breed), dan een draai naar rechts door het obstakel rechtsachter, dan een high G turn (in Franks toestel 8,7 G!) terug naar obstakel linksachter, dan weer 'knife edge' door het middenobstakel, dan weer level door het eerste obstakel, om meteen daarna een heftige pull-up uit te voeren voor verticale rol. Daarna highspeed naar het obstakel rechts achterin, dan weer een high-G-turn, gevolgd door een Cuban Eight (verticale acht) voor de parlamentsgebouwen, dan zo snel mogelijk door het obstakel, om vervolgens weer onder de brug door te duiken voor de eindtijdmeting. Enfin, volgt u ons nog?

meente Rotterdam. De beide heren leggen een professionele belangstelling voor deze Airrace aan de dag. We mogen hopen dat een-en-ander hen bevallen is. Dan kunt u deze immens spectaculaire race namelijk volgend jaar in Rotterdam bewonderen! De organisator is er klaar voor, piloten staan te trappelen, maar de bal ligt bij de autoriteiten.

We hoeven, gezien de gigantische drommen mensen die onder meer de Open Dagen van de Luchtmacht weten te trekken, niet te twijfelen aan belangstelling. Stel u eens voor, die indrukwekkende skyline van Rotterdam en dan die toestellen die over de Maas komen scheren, toegejuicht door duizenden op de oevers. Dat moet toch mogelijk zijn, heren?

1

1 Flink links voeten, dan krijg je dit. 2 De Edge..., cutting edge aerobatic plane 3 De Sea Vixen blijft een bizarre verschijning. 4 Last minute veranderingen aan de transponder. 5 Frank concentreert zich voor de start. 6 Een natte rug moet drogen. 7 Frank in discussie tijdens de briefing.

5

Uiteindelijke uitslag

Winnaar van de race wordt uiteindelijk de Amerikaan Kirby Chambliss, met 1.29.28 minuut en geen penalty's.

Frank eindigt zesde, met 1.40.37. "Vorig jaar vierde, nu zesde, hoe verklaar je dit?", vraag ik hem na afloop. "Het deelnemersveld wordt sterker en sneller, maar mijn

Extra niet. Kirby vliegt de Edge 540, een toestel dat op de rechte stukken toch gauw dertig knopen meer op de klok kan zetten dan ik. Maar niks ten kwade van zijn prestatie, hij vloog een fantastisch parcours. Geeft alleen maar aan dat ik ook eens naar een sneller toestel moet omzien..."

Spectaculaire films van de race zijn te volgen op www.redbullairrace.com. Een aanrader! Een prachtig filmpje van Frank zelf, geschoten vanuit de cockpit, is te zien op www.aerobatics.nl

FOTO'S: GOOF BAKKER, TENZIJ ANDERS VERMELD.

